Slikovnica-učestalost izbora po dobnim skupinama

Radanović, Nikola

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:751116

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

NIKOLA RADANOVIĆ

ZAVRŠNI RAD

SLIKOVNICA-UČESTALOST IZBORA PO DOBNIM SKUPINAMA

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

(Zagreb)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Nikola Radanović

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Slikovnica-učestalost po dobnim skupinama

Mentor: Izv. Prof. Dr. Art. Antonija Balić Šimrak

Zagreb, srpanj 2018

Sažetak

Dobra i kvalitetna slikovnica jedan je od važnih elemenata za kvalitetan razvoj djeteta. Stoga je svrha ovog završnog rada detaljnije objasniti strukturu slikovnica, kao i njihov način stvaranja. Stvaranje ovog završnog rada je još jedan način isticanja važnosti ilustracija i teksta, te njihovog međuodnosa. Jedan od kriterija pisanja ovog rada je i isticanje važnosti biranja kvalitetnih slikovnica od prividno kvalitetnih. Podučiti da slikovnice imaju pet različitih funkcija koje utječu na djecu. Rad je pisan kao presjek nastanka i utjecaja slikovnice kroz povijest, od njenog nastanka u sedamnaestom stoljeću pa do današnjih, modernih vremena, sa osvrtom na najvažnije osobe zaslužne za pojavu i razvoj slikovnica. U određenim poglavljima razrađuje se i detaljnije proučava način stvaranja i dijelovi slikovnica, te kako one mogu pomoći djeci. Također, spominju se i taktilne slikovnice koje se koriste u radu sa slabovidnim ili slijepim osobama. U današnje vrijeme postoje i različiti pristupi izrada ilustracija. Navode se i primjeri slikovnica primjerenih za određenu dob djece, od najmlađe jasličke sve do predškolske djece. U provedenom istraživanju u dječjem vrtiću Mali Princ, Zagreb, navode se i slikovnice koje se najčešće koriste u svakoj dobnoj skupini.

Ključne riječi: međuodnos ilustracija i teksta, kvalitetne slikovnice, najdraže slikovnice

Abstract

A good and quality picture book is one of the key elements for a healthy child's development. Therefore, the purpose of this final work is to explain in more detail the structure of the picture book, as well as their way of creation. Creating this final work is another way of emphasizing the importance of illustration and text, as well as their interrelationship. One of the criteria for writing this paper is the emphasis on the importance of selecting quality pictures from seemingly high quality. Teach that picture books have five different functions that affect children. The work is written as a cross section of the story and the influence of the picture book through history, from its appearance in the seventeenth century to the present and modern times, with a review of the most important persons responsible for the appearance and development of picture books. Some chapters elaborate and study the way of creating images and portraits, and how they can help children. Also, there are also tactile picture books that are used in the case of blind or blind persons. There are different approaches to making illustrations. There are also examples of picturebooks suitable for a particular age of children, from the youngest to the pre-school children. In the survey conducted at the Little Prince, Zagreb children's gallery, the most commonly used picture books are used in each age group.

Keywords: interplay of illustrations and texts, quality picture books, favorite picture books

SADRŽAJ

1.UVOD 6
2.Kakva je knjiga slikovnica 6
3.Važnost ilustracija 8
4.Razlika između umjetnički lijepe i oku dopadljive slikovnice 9
5.Suodnos ilustracija i teksta 10
6.Funkcije slikovnice 11
7.Povijest slikovnice 12
7.1.Povijest ilustracija 13
8.Tekst 15
9.Podjela i funkcije slikovnica 16
9.1.Podjela slikovnica s obzirom na njihov oblik 16
9.1.1.Nepoderive 16
9.1.2.Slikovnica igračka 16
9.1.3.Multimedijska slikovnica 17
9.1.4.Leporello 17
9.1.5.Pop-up 17
10.Primjerenost slikovnice za određenu dob djeteta 17
10.1.Između 6 mjeseci i 3. godine 18
10.2.Između 3. i 4. godine 18
10.3.Između 5. i 6. godine 18
11.Primjeri slikovnica primjerenih za određenu dob 18
11.1.Između 6 mjeseci i 3. godine 18
11.2.Između 3. i 4. godine 19
11.3.Između 5. i 6. godine 19
12.Pristupi izradi ilustracije 20
13.Taktilne slikovnice 20
ISTRAŽIVANJE 22
14.ZAKLJUČAK 38
LITERATURA 39
IZJAVA 41

1.UVOD

U završnom radu obrađuje se tema slikovnice, te njihovi oblici kao i njihovu primjerenost s obzirom na djetetovu dob. Prikazuju se i rezultati istraživanja njene učestalosti u dječjem vrtiću Mali Princ po dobnim skupinama. Istraživanje za ovaj rad provedeno je metodom intervjua u kojem su sudjelovale odgajateljice koje su zaposlene u tom dječjem vrtiću.

Često se u raznim vrtićima koriste slikovnice koje nisu primjerene za tu dobnu skupinu djece, ili su im prejednostavne pa ih stoga slikovnice ne zanimaju ili su im prenatrpane raznim nepotrebnim detaljima zbog kojih se djeca ne mogu usredotočiti na bitne dijelove.

Naglašena je nezaobilaznost slikovnice kao medija s kojim se dijete susreće od najranije dobi. Proučavanje slikovnica je na neki način temelj daljnjeg zanimanja za pisani oblik, te ga kao takav prati kroz cijeli život, uz prepoznavanje vrijednosti pisane riječi.

Odluku o pisanju završnog rada donesena je zbog iznimne važnosti dobrih i primjerenih slikovnica u ranom razvoju djece, kao i sveprisutnost svih vrsta slikovnica u vrtićima ali i domovima. U radu se obraća pažnja i na zamaskiranu kvalitetu slikovnice te kako se prepoznavanje odnosno uočavanje te kvalitete može usvojiti. Spominju se i razni izgledi slikovnica koje se koriste za djecu određene dobi, poput slikovnica koje se koriste u jasličkim skupinama sadrže uglavnom primarne boje te kako se djeca postupno razvijaju, tako i slikovnice proporcionalno postaju sve složenije.

2.Kakva je knjiga slikovnica

Kako sama riječ kaže, slikovnica je skup slika, a te slike se nazivaju ilustracijama. One određuju slikovnicu odnosno njezin izgled i karakter. Ilustracije mogu nastati na razne načine, fotografiranjem, kolažom, crtežom ili na neki drugi način, a na sve to ga potiče tekst, odnosno sama priča slikovnice.

Knjiga kao umjetnički način izražavanja često spaja umjetnost riječi i slika. Takva vrsta sjedinjavanja je najviše izražena u slikovnicama čime možemo zaključiti da su slikovnice bogato ilustrirane knjige za djecu.

U njima se ostvaruje osobito jedinstvo likovnog i narativnog, slike i priče. Smisao je priče upotpunjen, ili što je mnogo češće, proširen i obogaćen ilustracijom. Priča u slikovnici može biti ispričana i bez riječi, samo slikama. Slikovnica je umjetnički izraz autora, likovnog umjetnika ilustratora, a ilustracija osebujna likovna disciplina. (Javor, 2000)

Kvalitetno napravljena slikovnica, zajedno sa dobrim ilustracijama i pričom može pružiti čitatelju-gledatelju značajnu vrijednost u estetsko-spoznajnom kontekstu.

Prve pojmovne slikovnice su doista udžbenici iz kojih se uče simboli predmeta i njihovi nazivi. Putem malene stilizirane slike, ilustracije predmeta, likova i pojava, djeca se uče apstraktnom razmišljanju, usvajaju simbole kao sažetke ideja, usvajaju koncentrirane predodžbe. (Hlevnjak, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Kod predškolske djece uloga ilustracija u slikovnicama bajki i priča se mijenja. Njih pak ilustracija navodi da vide dalje od samih slika koje su probudile riječi odnosno tekst i da se udalje od tog doslovnog shvaćanja.

Kod njih ilustracija navodi čitatelja da vidi dalje od samih slika koje su probudile riječi u njegovu skučenom svijetu doslovnosti.

Pojavljuju se i nove vrste knjiga za predškolsku djecu u kojima je naglasak na sudjelovanju roditelja. Ova vrsta sudjelovanja ne odnosi se samo na zajedničko čitanje teksta, već i na aktivan rad roditelja s djetetom uz knjigu, na njihov stvaralački doprinos kod interpretiranja knjige i s dijalogom o temama koje knjiga sadržava te i one koje izaziva. Kako je to kompliciranija radnja, autori knjiga često i izravno formuliraju instrukcije, o tome što treba naglasiti kod objašnjavanja, kako potaknuti dijete na aktivnost i kako učiniti knjigu da bude pristupačnija djetetu.

3.Važnost ilustracija

Kvalitetni ilustratori svojim ilustracijama ne stvaraju granice, odnosno oni doživljaj teksta naglašavaju ilustracijama, pojačavaju ugođaj priče. Prilikom djetetova prvog susreta sa slikovnicama bitno je obratiti pozornost na to da one pružaju dobru i kvalitetnu sliku pojednostavljenog simbola ili ikone, bez suvišnih detalja koji bi odvraćali dječju pozornost na nebitne stvari. Kod slikovnica za najmlađe treba se pridržavati pravila što manja kićenost, a veća jednostavnost.

Slikovnice koje sadrže razne oblikovane detalje koji kombiniraju taktilnu i ikoničku metodu u edukaciji djece, potvrđuju značaj slikovnice. Rupe u kartonskim stranicama kroz koje malo prsti osjećaju sadržaj knjige, njezine stranice, ili, izrezani oblici stopala u slikovnici koja govori o nožicama, ili ona o brodu, organima tijela, i tako dalje, imaju svoju taktilnu i prostorno-predodžbenu ulogu. Doslovna rješenja u kojima se nešto smanjuje ili produžuje (na primjer vrat ili noge životinje) zorni su prikazi radi lakog razumijevanja, ali su druge strane, što je jednako važno, potiču duhovitost, a kroz to radost i osmijeh. Učenje slikovnicama jest igra. (Hlevnjak, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Za stvaranje knjiga za djecu, odnosno slikovnica, nije dovoljan samo tekst nego i ilustracije tj. suodnos teksta i ilustracija. U slikovnicama u kojima je autor jedna osoba a ilustrator druga, često zna doći do nesuglasica. Do toga može doći zato što ilustrator ima svoje viđenje, te zbog toga naslika likovnu pratnju koja se ne slaže s tekstom slikovnice.

Kod ovog stvaralaštva treba pak voditi računa o tome, kako umjetnički tekst dolazi do djeteta preko posrednika. Književno - komunikacijski postupak postanka i djelovanja književnog djela između autora i primatelja ima i međučlana– interpretatora, koji prema svojim psihičkim i sociološkim mogućnostima posreduje tekst djetetu. Time pak utječe na umjetničko djelovanje teksta, estetski doživljaj primatelja, dakle i na njegovu reakciju na percipirani tekst. S druge strane, dijete može „čitati“ samo slike, ne treba teksta, slike potiču njegovu maštu. Kod višekratnog slušanja i pregledavanja obilno ilustriranih knjiga može kod djeteta nastati svojevrstan „uvjetovani refleks“. Dovoljno mu je samo pogledati sliku i smjesta počne govoriti odgovarajuće stihove ili prozni tekst, kao da bi ga uistinu „čitalo“. (Čačko, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Ne može se sa 100%-tnom sigurnošću reći da slika pomaže u shvaćanju teksta, ali se može reći da može obogatiti doživljaj.

Nakon što dijete postane čitatelj, odnosno nauči čitati, tada otvara novi aspekt gledanja slikovnica. Više ne obraća pažnju samo na ilustracije. Tekst dobiva veću važnost dok ilustracije počinju ispunjavati estetsku funkciju.

Atraktivne slikovnice pobuđuju želju djeteta da posegne za knjigom i čita je, ali mogu djelovati i negativno, mogu skrenuti pažnju od čitanja (češće pak kod knjige početnice nego kod knjige bajki). Ovakva slobodna veza teksta i ilustracije je tipična za ovu vrstu dječjih knjiga, koje označavamo terminom ilustrirana knjiga. (Čačko, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Ilustraciju u slikovnici treba vrednovati kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku, te pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva. Da bi taj doprinos donio pomak u kvalitativnom smislu, potrebno je djetetu ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama čija su obilježja:

- Stilska pročišćenost
- Harmonija i ritam boja
- Jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju te mu omogućuje vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka

Ravnoteža između sadržaja i forme ilustracije, te jedinstven izraz likovnog stvaratelja, čimbenici su koji određuju razine kvalitete ilustracije, a samim time u velikoj mjeri i slikovnice. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

4.Razlika između umjetnički lijepe i oku dopadljive slikovnice

Autori ilustracija u slikovnicama se međusobno razlikuju po senzibilitetu izraza, izboru materijala i tehnika izvedbe, načinu komponiranja i drugome što upravo njihove ilustracije čini jedinstvenima i autentičnima. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

U današnje vrijeme, tendencija je da sve više slikovnica ima jednog autora teksta i drugog autora slikovnica. Često, takva vrsta suradnje može dovesti do toga da krajnji

izgled slikovnice ima osjećaj mehanički odrađenog posla. To može biti razlog i zato što ilustratori samo izvršuju upute i naredbe, te im se određuje i brzina roka do koje moraju to napraviti kao i tip ilustracija i tehnika izrađivanja.

Ilustratori često posežu za kič izrazom koji karakterizira visoka dopadljivost za široki sloj ljudi i odraz je široko rasprostranjena neukusa, odnosno nedovoljno estetski razvijene svijesti o tome što je u umjestnosti dobro, a što nije. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

Važna je sposobnost razlikovanja (pogotovo za odgajatelje) između manje kvalitetnih slikovnica koje su oku dopadljive i stoga zavarljive i kvalitetnih umjetnički lijepih slikovnica. Djetetov razvoj likovnog ukusa ovisi o okruženju u kojem odrasta kao i njegov urođeni talent vezan uz određeno područje. Tako djeca koja su okružena raznim likovnim aktivnostima od djetinjstva te koja su također uključena u te likovne aktivnosti razvijaju osjećaj za estetiku, odnosno procjenu umjetničke vrijednosti za bilo koji likovni aspekt, bilo to u dizajnu, modi, uređenju prostora itd.

Pritom treba imati na umu da je taj put razvoja estetskog mišljenja dugotrajan proces koji zapravo nikada i ne prestaje, odnosno, može se unaprjeđivati čitav život. Nema smisla osobi s nedovoljno razvijenim estetskim standardima tumačiti zašto nešto što mu se čini prekrasnim – to nije. U tu kategoriju svakako spadaju i djeca, naprosto zato što još nisu imala vremena razviti te standarde. Tumačenje nečega što osoba nije u stanju još razumjesti što spada u *diktiranje ukusa* što je neprihvatljivo. Jedini ispravni put *razvijanje dobra ukusa* što je moguće postići samo kroz spomenuti proces. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

5.Suodnos ilustracija i teksta

U slikovnicama se većoj važnosti i pažnji pridodaje ilustracijama dok se glavni tematski poticaj često zanemaruje. To nezaobilazno mjerilo je napisana riječ. Često je razlog zbog toga što se ilustracija više primjećuje jest taj da se slika lakše i brže čita što znači da se odmah vidi kao cjelovit simbol.

Zato su slikovnice omiljene u djece, kolekcionara, turističkih znatiželjnika, ali i brzih čitača dnevnih novosti, jer slikovnice u širokom smislu obuhvaćaju sve: od knjige i luksuzne monografije do prospekta i dnevnih novina, od reklama do godišnjaka. Ipak, rijetko je ilustrator prvi na potezu kao u fotoreportaži ili u prvim pojmovnim slikovnicama. Ilustrator najčešće nastupa na kraju, kada je literarna cjelina završena i kada je treba postaviti na javnu „scenu“. (Hlevnjak, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Kod povezivanja teksta i ilustracija veliku vrijednost ima oprema, prijelom i svi grafički efekti, koju slikovnicu čine privlačnijom čitatelju. Povezivanje je poprilično težak zadatak za autora slikovnice koji traži pravu mjeru između teksta i ilustracija. Oni autori koji ilustracije tretiraju kao ravnopravnog partnera stvaraju nešto zaista posebno i kvalitetno.

6.Funkcije slikovnice

Prema Peteru Čačku, slikovnica ima za nekoliko funkcija, koje korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi, kao i u dobi čitatelja početnika. Spomenimo barem nekoliko osnovnih:

1) To je prije svega informacijsko-odgojna funkcija. Dijete će u slikovnici dobiti odgovor na mnoga pitanja, koja si samo postavlja ili se njima obraća roditeljima, ali može dobiti i odgovor na probleme, kojih dosada nije bilo svjesno, hodalo je oko njih, no nije ih zamjećivalo. Dijete će se postupno naučiti, da je knjiga izvor znanja iz koga valja crpiti. Pomoću slikovnice djeci se na kvalificiran način i lakše objašnjava kako razumjeti veze, promjene, odnose među stvarima i pojavama. Dijete pomoću slikovnice postupno uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje, pa čak i apstrakciju.
2) Nadalje, to je spoznajna funkcija. Dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama, dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni.
3) Sa stajališta socijalizacije djeteta (pod socijalizacijom podrazumjevamo složen i dugoročan postupak oblikovanja djeteta kao punopravnog člana

ljudske zajednice, preporod djeteta u društveno biće), vrlo je važna iskustvena funkcija slikovnice. Nekoć je dijete obrtnika ili seljaka bilo svjedok proizvodnog procesa, prema svojim sposobnostima u njemu je već od malih nogu i sudjelovalo. Dijete se razvijalo u izbi, koja je mnogo puta bila ujedno i soba i radionica, na dvorištu, u vrtu, bilo je blizu polja i slično. Danas pak, osobito dijete iz grada, ne poznaje okruženje u kojem su prethodne generacije rasle i živjele (dvorište, domaće životinje, šumsko cvijeće, voćke, povrće, pa niti pečenje kruha, leženje pilića i slično). O ovim stvarima doznat će samo iz knjige, televizije ili CD-roma. I zato baš slikovnica može zapodjenuti razgovor roditelja s djetetom, razmjenu znanja i iskustava te uspostaviti veze između dviju generacija.

4) U slikovnici veliku ulogu igra njezina estetska funkcija. Razvija u djetetu osjećaj ljepote, djeluje na njegovu pamet, ali i na osjećaj, izaziva u njemu emocije, ne ostavlja ga hladna i nehajna prema svijetu. Dijete će vrlo rado poseći za lijepom knjigom, likovna i grafička strana često su jedini i najvažniji poticaj interesa za knjigu. Slikovnica znatno utječe na ukus djeteta.
5) Ništa manje važna za djecu je i zabavna funkcija slikovnice. Dijete se prema instrukcijama posrednika mora s knjigom igrati, zabavljati se. Trenuci provedeni uz knjigu ne smiju biti dresura, koja bi djetetu knjigu učinila dosadnim ili odbojnom. Lakoća je uvjet za izgradnju pravilnog odnosa prema knjizi. Dijete kroz igru upija znanje, koje za nj na prvi pogled skriveno.

7.Povijest slikovnice

Iako se slikovnica pojavila u sedamnaestom stoljeću, kod nas je došla tek u dvadesetom stoljeću. Teolog i pedagog, J.A. Komensky smatra se začetnikom koji je 1658.godine objavio prvu edukativnu slikovnicu pod nazivom Orbis sensualium pictus. Njegova slikovnica je poslužila kao uzor za odgoj i obrazovanje djece u osamnaestom stoljeću.

Ipak, pravim ocem slikovnice Europljani smatraju weimarskog nakladnika J. Bertucha koji je 1792. godine realizirao sjajan nakladnički pothvat objavivši divot-izdanje Slikovnice za djecu u 12 tomova, sa 6000 bakroreza. Bertuch je slikovnicu

prodavao u kompletu, ali i pojedinačno, da bi je učinio dostupnom svima. (Čičko, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Bertuch je u to doba vidio nešto s čime se pedagozi, odgajatelji i znanstvenici do dana današnjeg slažu. Smatrao je da je dječja slikovnica obavezan dio inventara dječje sobe, kao što su igračke i krevetić.

Jedan od novijih žanrova slikovnica koji se pojavio jest problemska slikovnica. U njoj se prolazi kroz svakodnevni život. U njima je dijete u središtu radnje, a ono prolazi kroz probleme međuljudskih odnosa u obitelji i društvu. Takve slikovnice nas uče da svaka obitelj i prijatelji mogu imati nesuglasica, da ih nekada volimo, nekada ne, uče nas da ne postoji nikakva životna situacija koja je tako neugodna da ne bi mogli s nekime o tome porazgovarati kroz riječi i slike. Problemska slikovnica pomaže roditeljima i djeci u prepoznavanju i rješavanju različitih problemskih situacija koje se događaju u njihovim životima.

Ponekad se djeca susretnu s bolnijim životnim iskustvima poput rastave roditelja odnosno rastanka od oca ili majke i sa smrti u obitelji. Kod tih situacija dobro ih je pronaći kao umjetnički oblikovan sadržaj. Upravo o tome govori i austrijska spisateljica Christine Noslinger u slikovnici Klicketick, Wien, Dachs, 1990.

Autorica obrađuje temu bračne krize između crvenog i plavog pravokutnika, kao i nastojanje njihove djece ljubičastih trapezoida da mudrošću, upornošću i ljubavlju spase brak svojih roditelja u trenutku kada se u njega umiješaju neki drugi geometrijski likovi. To im na kraju i uspijeva. Razigranošću boja i oblika ova slikovnica nalikuje na lijep i zanimljiv geometrijski uzorak šarenog prekrivača na dječjem krevetiću. (Čičko, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

7.1.Povijest ilustracija

Slikovno pismo u Egipćana, na primjer, naprosto ilustrira riječ, misao ili rečenicu. Cjelovitom samosvojnošću iluminacija je nazočna od pojave kršćanstva do danas. (Vitez, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Četvrto stoljeće se tek smatra početkom ilustracija, kad su svitci prerasli u kodekse odnosno rukopisne knjige. Ta vrsta knjiga je nastajala prepisivanjem ili oslikavanjem u takozvanim prepisivačkim radionicama.

Štovani su umjetnici prema specijalnosti, kao na primjer rubrikatori koji ispisuju naslove (obično u crvenoj, plavoj ili zelenoj boji), potom inicijatori koji iscrtavaju inicijale, ornamentalne ukrase ili arabeske, a najcjenjeniji su iluminatori (to jest ilustratori), umjetnici koji vizualno predočuju tekst. To je bilo neobično važno zbog pretežito nepismenog življa koji je upotpunjavao slušani sadržaj slikom. (Vitez, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Nakon pojave drvoreza u 14.stoljeću najavljuje se i skori dolazak pokretnih slova. Ilustracije tiskane u drvorezu bile su u samo jednoj boji te su ilustratori naknadno dodavali druge boje. U to doba bile su popularne ksilografske knjige koje su nastale kao nusprodukt zato što se otiskivanjem ilustracija s drvoreza počele rasti „naklade“ te su se zbog sporog upisivanja teksta sadržaji najčešće prikazivali slikovno.

No, u 15.stoljeću je došlo do promjene nakon što je Gutenberg ustrojio tiskanje pomičnim drvenim slovima uz kombinirano otiskivanje drvoreza. Time je književno slikarstvo nestalo jer je brzina otiskivanja teksta nadmašivala brzinu izrade ilustracija. U to vrijeme bila je velika potražnja za ilustratorima koji su ilustracije izrađivali u umjetničkim radionicama, često odvojeno od teksta. Upravo zbog tog razloga što su se često ilustracije izrađivale neovisno od teksta, na kraju bi se uspostavilo da te lijepe ilustracije nemaju nikakve veze sa sadržajem.

Najznačajniji umjetnik toga vremena je Albrecht Dűrer, koji je usavršio grafički zanat kao zlatar, graver, što mu je bilo stvarno zanimanje. Dűrer je proizveo ogroman broj ploča za otiskivanje ilustracija (grafika). Zainteresiranim tiskarama koje su se doslovno razmnožile, prodavala ih je njegova majka na tržnici u Nunbergu, a supruga u Frankfurtu na sajmu. Već 1560. taj sajam postaje središnjim tržištem ilustracija, inicijala, književnih ukrasa. Valja spomenuti i Dűrerova učenika Michaela Wohlgemutha i pastorka Wilhelma Pleydenwurffa koji su ilustrirali čuvenu *Svjetsku kroniku* Hartmanna Schedela. (Vitez, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Godine 1694. ukinuta je cenzura na pisanu i izgovorenu riječ te se time u Engleskoj pojavljuju kod ilustracija karikature koje predstavljaju satirični odlomak. Kako se

potražnja za ilustracijama povećavala, 1845. godine su otvorene dvije tvornice May, u Frankfurtu i Drezdenu. U njima se dnevno proizvodilo oko 1500 ilustracija. Kako se povećavala potražnja za ilustracijama postepeno se ubrzo pojavljuju i knjige za djecu.

U 18. stoljeću pojavljuje se prva slikovnica i to s velikom pompom, kao divot izdanje u 12 tomova, pod naslovom *Slikovnice za djecu* sa 6000 (!) ilustracija u nakladi njemačkog zaljubljenika u knjigu i oca slikovnice Johana Bertucha iz Weimara. Značajno je da *Slikovnice za djecu* prate posteri koji su najavljeni kao ukras dječje sobe, a slikovnice se reklamiraju kao „obavezni inventar dječje sobe". (Vitez, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

U to vrijeme ilustracija za odrasle i ilustracije za djecu se nisu značajno likovno razlikovale. Ilustracije su smještene ovisno o slijedu stranica na tiskarskom arku i nisu svrstane pravilno sljedeći redoslijed teksta. Tiskane su jednostrano u odnosu na arak, nerijetko su se nalazile na lijevoj ili desnoj stranici knjige.

Dolaskom u dvadeseto stoljeće nestaje i grafička ploča. Umjesto nje dolazi olovni kliše na koji se fotoputem prenosi originalna slika. umjetnik više ne urezuje sliku na razne grafičke ploče, bile one drvene, kamene ili metalne, već ilustrira na papiru. Industrijska proizvodnja ilustracija polako nestaje.

Prvi hrvatski ilustrator koji je 1929. godine ilustrirao u boji bio je Ilija Dizdar, a oko 1960. godine dolazi do raslojavanja među umjetnicima u ilustratore dječjih knjiga i udžbenika, novinske ilustratore, karikaturiste i animatore.

8.Tekst

U preko dvije trećine slikovnica tekstovi su poezija, petina su proza a samo jedna desetina su slikovnice bez teksta ili s minimalnim tekstom. (Batinić; Majhut, Kakva je knjiga slikovnica, 2000)

Tekst u slikovnicama jednostavnog je karaktera. U slikovnicama se koriste kratke, neproširene rečenice. U slikovnicama za najmlađu djecu nema „klasičnog" teksta, već uglavnom samo pojmovi i ilustracije vezane uz te pojmove. Što većim uzrastom djece pojavljuje se i sve više teksta.

9.Podjela i funkcije slikovnica

Slikovnice se mogu podijeliti prema različitim kriterijima. Prema B. Majhut i D. Zalar slikovnice se dijele s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Prema obliku se dijele na nepoderive, slikovnica igračka, multimedijska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk, leporello te pop-up. Nadalje, prema strukturi mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju su jako raznolike te zastupaju različite teme poput životinja, abecede, brojanja, igre i svakodnevnog života. Također, pri oblikovanju likovnog dijela mogu se koristiti različite tehnike poput fotografske, lutkarske, korištenjem stvarnih dječjih crteža, strip-slikovnica i interaktivnih slikovnica. A sudjelovanja recipijenta može biti samostalno, ali i zajedno sa roditeljima.

9.1.Podjela slikovnica s obzirom na njihov oblik

9.1.1.Nepoderive

Nepoderiv oblik slikovnice je kako i samo ime kaže teško za potrgati. To je najkorisnije u jasličkoj dobnoj skupini gdje djeca često, najvjerojatnije ne namjerno, znaju potrgati dio stranice ili cijelu stranicu ili je pak zgužvati.

9.1.2.Slikovnica igračka

Slikovnica igračka je ona vrsta slikovnice koja se sve više počinje pojavljivati, a karakteristična je po načinu korištenja slikovnice odnosno vrsti interakcije koju dijete može imati sa slikovnicom. Smatraju se kao uvod u čitanje i dječju književnost. Slikovnica igračka se može podijeliti na 4 vrste. Prva vrsta bi bila tzv. kartonska slikovnica koje su kako sama riječ kaže izgrađene od kartona, s čvrstim i zaobljenim rubovima. Druga vrsta su trodiomenzionalne slikovnice, odnosno one čije se ilustracije podižu u trenutku otvaranja stranice. Treća vrsta su preklopnice tj. one koje imaju preklope koji skrivaju određne dijelove na slici, a četvrta vrsta je slikovnica s izrezima u kojoj izrezani dijelovi skrivaju određene dijelove na slici, koji se kasnije otkrivaju, sve u svrhu poboljšanja priče.

9.1.3.Multimedijska slikovnica

Sljedeći oblik slikovnice jest multimedijska slikovnica. Do njihove pojave je došlo zbog toga što su današnja djeca već od malih nogu upoznata sa raznim medijiima. Taj oblik slikovnice se koristi zbog svoje karakteristike objedinjavanja teksta, slike i zvuka, animacije i filma kao i zbog svoje interaktivnosti. Ona se može stvoriti jednostavnim korištenjem zvuka uz klasičnu dječju slikovnicu.

Multimedijska slikovnica gleda se na računalu i može uključivati dramatičnu naraciju, glazbu i zvučne efekte kao i zvuk izgovaranja trenutno označene riječi. Neke multimedijske slikovnice sadržavaju skrivene animacije koje se aktiviraju klikom miša na određeni element. Ponavljanje određenih riječi i pojmova na više načina tj. kroz razne medije pomaže djetetu da brže i lakše usvoji novo gradivo.

9.1.4.Leporello

Leporello je oblik slikovnice koja podsjeća na harmoniku, zato se često i kaže slikovnica harmonika. Taj oblik slikovnice je namijenjen najčešće mlađim dobnim skupinama djece.

9.1.5.Pop-up

Ova vrsta slikovnica djeci je jedna od najdražih. Razlog tomu je upravo to što kada djeca otvaraju stranice slike doslovno izlaze iz knjige, što je već djeci jako zanimljivo i zabavno te priča izlazi iz knjige i sudjeluju u interakciji s djecom.

Slikovnice koje ističu svoju trodimenzionalnost kada postaju >> žive knjige <<, tj. knjige-igračke koje se sastavljaju u trodimenzionalan prizor, uključuju pomične dijelove, ili ulaze u stvarni prostor kad se stranice otvore. (Narančić Kovač, 2015)

10.Primjerenost slikovnice za određenu dob djeteta

Svako dijete je za sebe individua, posebno na svoj način, što znači da se i razvija vlastitim tempom. Neka djeca ranije izgovaraju prve riječi, a neka kasnije. Stoga, rječnik u tekstu slikovnica mora se podudarati i ne previše razlikovati od rječnika djeteta za koje je namijenjena ta slikovnica. Za mlađu djecu rečenice trebaju biti jednostavno strukturirane, sa 4 do 5 riječi. U slučaju da se uvode proširene rečenice

one ne smiju sadržavati inverziju te trebaju biti jednostavne zavisno složene rečenice ili nezavisno složene. (Furlan, 1963)

10.1.Između 6 mjeseci i 3. godine

Za djecu ove dobi odgovarajuće su slikovnice bez teksta ili sa minimalističkim tekstom najčešće vezanim uz pojmove bliske djetetu te dobi. (Stričević, 2006)

Najprimjerenije slikovnice za djecu ove dobi su one čije ilustracije sadrže primarne boje u njihovom najčišćem izdanju kao što su slikovnice danskog stvaratelja Dicka Brune.

Njegove slikovnice, sa glavnim likom Miffy, iznimno su vrijedne i djeci bliske slikovnice koje se odlikuju pročišćenim grafičkim izrazom gotovo na razini simbola. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

10.2.Između 3. i 4. godine

U prošlosti su djeci ove dobi bile namijenjene slikovnice sa minimalnim tekstom koji je najčešće bio povezan sa životinjama, pojavama i imenima predmeta, no danas im se namjenjuju slikovnice sa složenijim tekstom koje razrađuju razne teme poput životinja, zbivanja u njima bliskoj okolina i obitelji. Iako se u ovoj dobi koriste slikovnice sa tekstom, taj tekst treba sadržavati jednostavne i kratke rečenice.

10.3.Između 5. i 6. godine

Već starijoj i predškolskoj djeci prikladne su slikovnice sa složenijim tekstom koji može govoriti o ljudima iz raznih kultura i civilizacija u kojima se objašnjavaju njihove razlike i običaji te basne i bajke.

11.Primjeri slikovnica primjerenih za određenu dob

11.1.Između 6 mjeseci i 3. godine

Primjer slikovnica za djecu jasličke dobi su slikovnice engleskog autora Tonyja Rossa čiji glavni lik, princeza, prolazi kroz razne svakidašnje situacije bliske djetetu.

Djelo Tonyja Rossa primjer je kako u dobroj slikovnici ilustracija nije subordinirana tekstu, već upravo suprotno: ona donosi nova značenja, stvara specifičnu atmosferu, katkad govori mnogo više od teksta. (Zalar i sur., 2002)

Primjer aktivnosti prije čitanja za jednu od njegovih poznatijih naslova, „Hoću svoju tutu“, je postavljanje pitanja poput „Moramo li piškiti i kakati u pelene? Ima li neki bolji način?“. Za vrijeme čitanja bi se moglo postaviti pitanje „Zašto mala princeza nije htjela tutu?“, a nakon čitanja bi se mogla provesti aktivnost u kojoj bi se djecu počelo odvikavati od pelena.

11.2.Između 3. i 4. godine

Primjer primjerene slikovnice za ovu dob je slikovnica autora Marcusa Pfistera, „Riba duginih boja“. Razlog uspjeha i privlačnosti ove slikovnice leži u vizualnom dojmu.

Krljušt od hologramskog papira izvrsno se uklapa u pomno odabrane boje Pfisterovih akvarelnih kompozicija. (Zalar i sur., 2009)

Prije čitanja slikovnice mogla bi se postaviti pitanja poput, „Gdje ribe žive, kako dišu i čime se hrane?“. Za vrijeme čitanja treba imati mjeru pri čitanju, jer je često dijete pri prvim susretom sa tom slikovnicom zaokupljeno svjetelećim ljuskama i djeca doslovce zure u te elemente, pa i ne daju okrenuti stranicu. (Zalar i sur., 2009). Nakon čitanja bi se mogla pjevati pjesmica „Ribice“ ili se može slikati trganjem kolaža koji bi predstavljao ljuskice na ribici.

11.3.Između 5. i 6. godine

„Gospodin Nosko nalazi prijatelja“, autorice teksta Daniele Kulot i autora ilustracija Hortensa Ullricha, je slikovnica primjerena za djecu od 5. do 6. godina.

Priča pruža bogatu skalu osjećajnosti glavnih likova koja je vješto argumentirana njihovim postupcima. (Zalar i sur., 2002)

Ova slikovnica pruža mogućnost da se sa djecom prije čitanja popriča o tome što svatko od djece najviše voli raditi ili kako to da netko može plakati od sreće. Za vrijeme čitanja bi se mogla postaviti pitanja poput, Što ne voli Nosko? i Kako to da su na kraju ipak i gavran i Nosko postali sretni i zadovoljni?, a nakon čitanja bi se

mogli prisjetiti zajedno s djecom kako izgledaju domovi različitih junaka iz priča koje su im poznate. (Zalar i sur., 2002)

12.Pristupi izradi ilustracije

O vrstama stilova pisala je Antonija Balić-Šimrak u tekstu „Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama“ te ih je podijelila na sljedeće stilove:

Apstraktni stil - jednostavan, sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta;

Stripovski stil - podsjeća na stripove koji se pojavljuju u dnevnom tisku, zaigran je i često smiješan;

Ekspresionistički stil - naglašava emociju putem boje i manirističkim potezima;

Impresionistički stil – zaustavlja neki trenutak iz priče s naglaskom na svjetlosne efekte;

Folklorni stil – nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnika izrade;

Naivni stil – izgleda vrlo „dječje“ u izvedbi i odlikuje se dvodiomenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom;

Realistički stil – objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički;

Nadrealistički stil – prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s mnogim maštovitim detaljima;

Romantičarski stil – naglašava raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici u stilu starih majstora (uokviruje prizor).

13.Taktilne slikovnice

Taktilna slikovnica je knjiga čija je slika prilagođena tako da je slijepo ili slabovidno dijete može koristiti putem percepcije dodira. U toj vrsti slikovnica nije samo slika prilagođena već i tekst koji je napisan „klasično“ kao i na brajevom pismu. Ona služi kao pomagalo u odgojno-obrazovnom procesu djetetu s oštećenjem vida.

Taktilna slika za slijepo dijete ima višestruku korist. Ona nam omogućuje da prikažemo neke apstraktne pojave iz djetetove okoline koje u realnom svijetu ne može opipati. Primjer su nebeska tijela. Dijete ih poznaje na razini verbalnog opisa, ali putem slike može doživjeti odnose, gdje su tijela u odnosu na čovjeka. Drugi primjer su, recimo, vremenske prilike – tako slika može prikazivati vjetar ili kišu, što je teško dočarati samo riječima. Naravno, dijete može osjetiti kišu ili vjetar, ali ne vidi kako vjetar utječe na prirodu. Taktilna slika omogućuje nam da djeci prikažemo i nešto što je u realnoj veličini preveliko da bi dijete moglo opipati - poput kuće, vlaka i sl. Isto tako, dijete neki predmet može doživjeti kao trodimenzionalni objekt, ali postoji značajna razlika u doživljaju dvodiomenzionalnog i trodimenzionalnog u kontekstu spoznaje. Još jedna od nezanemarivih dobrobiti je i razvoj mašte kod slijepog djeteta na koji potiče taktilna slika. (Šupe, 2011)

Tijekom izrade taktilne slikovnice bitno je napomenuti da se ne provodi doslovno prevođenje vizualne slike u taktilnu, jer bi količina detalja na slici bila zbunjujuća za dijete s oštećenim vidom. Bit taktilne slikovnice je prenijeti poruku slike.

Slika uvijek prati tekst i na njoj se treba nalaziti ono o čemu tekst govori. (Šupe, 2011)

ISTRAŽIVANJE

U razgovoru sa odgajateljicama DV „Mali Princ“, Jordanovac 9, Zagreb, u razdoblju od 16. do 18. svibnja 2018.godine proveo sam istraživanje na temu učestalosti naslova slikovnica po dobnim skupinama.

1) Koje su 5 najpopularnijih slikovnica?

Najpopularnije slikovnice u jasličkoj dobnoj skupini su: Miffy, Što jedu životinje?, Moj mali ZEKO, Ja brojim 1, 2, 3!, te Moja prva mala knjižica.

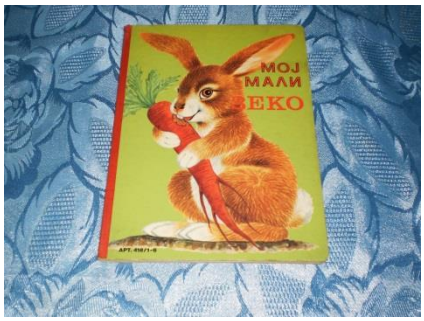
Slika 1, Miffy

(https://www.fivelittlediamonds.co.uk/collections/miffy-by-dick-bruna/wooden-toys)

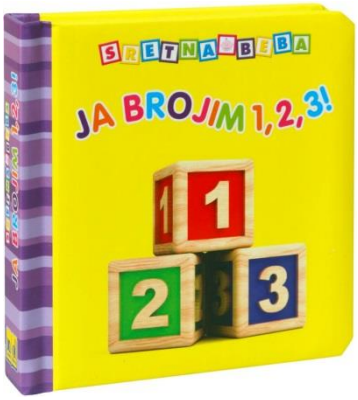
Slika 2, Što jedu životinje?

(https://www.jeftinije.hr/Proizvod/4303735/igracke/knjige-bojanke-slikovnice-crtanke/djecje-radne-biljeznice/zip-zap-slikovnica-sto-jedu-zivotinje-)

Slika 3, Moj mali Zeko

(https://www.kupindo.com/Slikovnice/42094909_Moj-mali-Zeko-Nasa-djeca-Zagreb-1977-godina)

Slika 4, Ja brojim 1, 2, 3

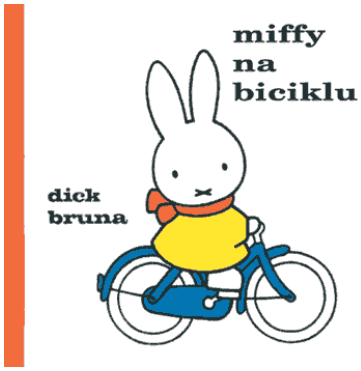
(https://www.nasa-djeca.hr/hr/slikovnice/sretna-beba-2---ja-brojim-1-2-3,152.html)

Slika 5, Moja prva mala knjižica

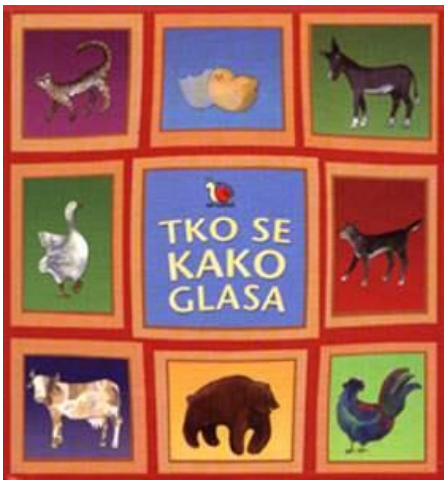
(http://mojaknjizara.hr/proizvod/moja-prva-mala-knjiznica/)

Najpopularnije slikovnice u mlađoj-mlađoj dobnoj skupini su: Miffy na biciklu, Tko se kako glasa, Tin i Bubi se oblače, Tigrić Jakov i pa-pa televizoru, Tomica teglenica.

Slika 6, Miffy na biciklu

(http://www.gmtk.hr/web/index.asp?str=928416)

Slika 7, Tko se kako glasa

(https://www.ekupi.hr/TKO-SE-KAKO-GLASA-Pojmovna-slikovnica-za-djecu-od-2-5-godina---Nevenka-Videk-197728.aspx)

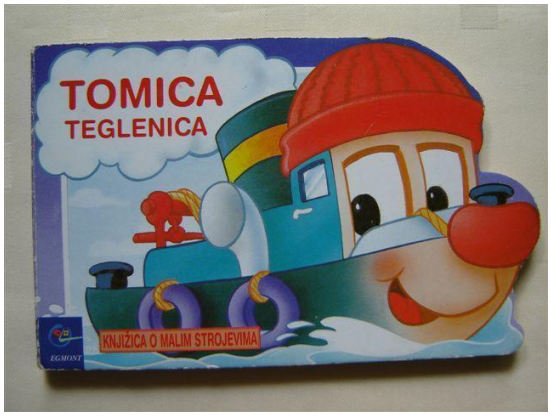
Slika 8, Tin i Bubi se oblače

(https://www.youtube.com/watch?v=gCEsII7kmcQ)

Slika 9, Tigrić Jakov i pa-pa televizoru

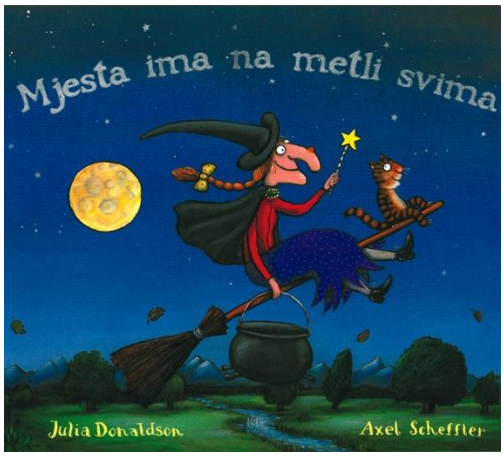
(https://bazzar.hr/slikovnice/tigric-jakov-i-papa-televizoru-didier-levy-xavier-deneux-oglas-579921)

Slika 10, Tomica teglenica

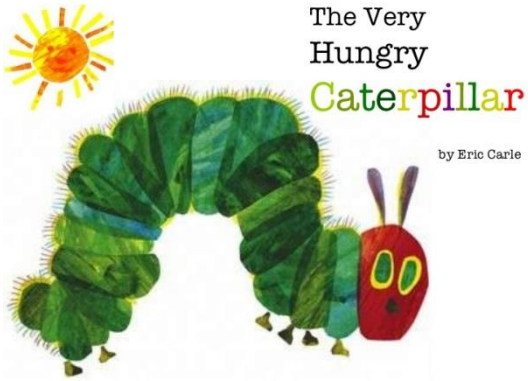
(http://3mame.com/citaonica/tomica-teglenica/)

Najpopularnije slikovnice u mlađoj skupini su: Mjesta ima na metli svima, The very hungry catepillar, Ogledalce, Juha od bundeve, Gospodin Nosko nalazi prijatelje.

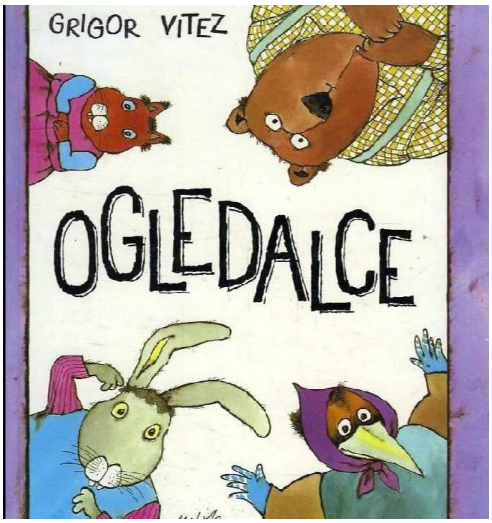
Slika 11, Mjesta ima na metli svima

(https://www.vbz.hr/book/mjesta-ima-na-metli-svima/)

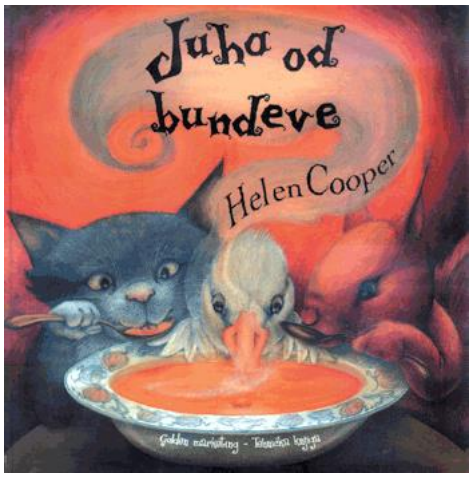
Slika 12, The very hungry catepillar

(https://www.mvinfo.hr/knjiga/9682/vrlo-gladna-gusjenica)

Slika 13, Ogledalce

(https://www.pinterest.com/pin/416442296769019883/?lp=true)

Slika 14, Juha od bundeve

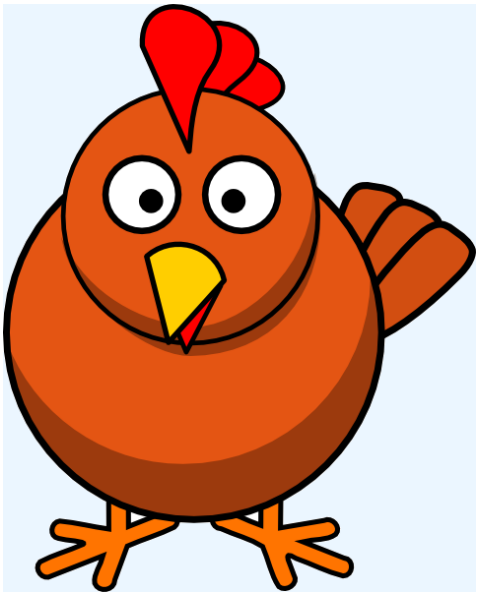
(http://citajme.com/juha-od-bundeve/)

Slika 15, Gospodin Nosko nalazi prijatelja

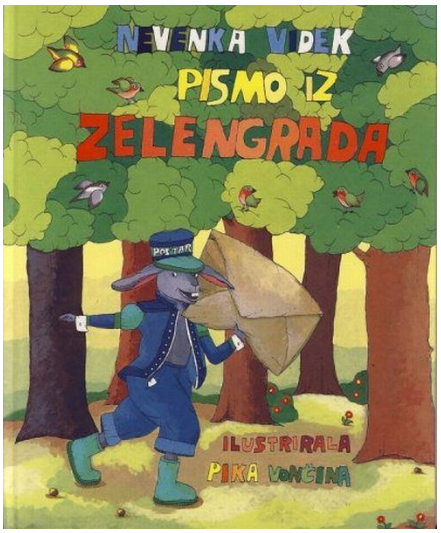
(http://www.gmtk.hr/web/index.asp?str=930455)

Najpopularnije slikovnice u srednjoj dobnoj skupini su: The very hungry catepillar, Mjesta ima na metli svima, Mala crvena koka i zrno pšenice, Pismo iz Zelengrada te Disney-evi klasici od kojih je najpopularniji Cars.

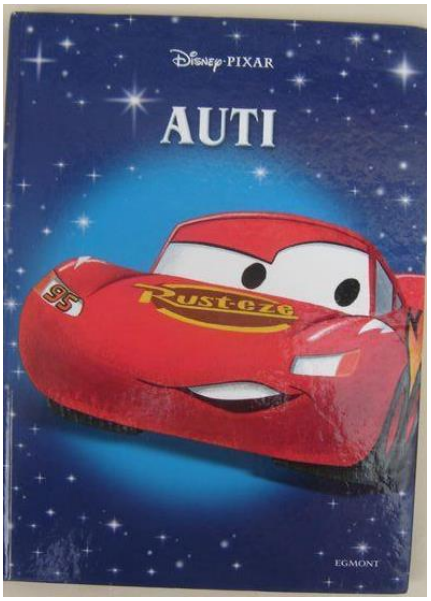
Slika 16, Mala crvena koka i zrno pšenice

(http://www.pjesmicezadjecu.com/bajke-i-price-za-djecu/mala-crvena-koka-i-zrno-psenice.html)

Slika 17, Pismo iz Zelengrada

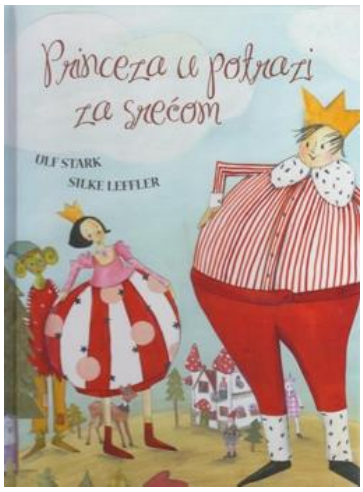
(https://www.superknjizara.hr/?page=knjiga&id_knjiga=7938)

Slika 18, Auti

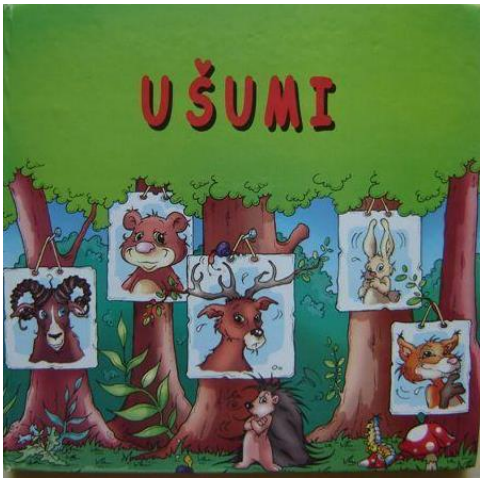
(http://3mame.com/tag/auti/)

Najpopularnije slikovnice u starijoj dobnoj skupini su: Princeza u potrazi sa srećom, U šumi, Sova na godišnjem odmoru, Pošta za tigra, Vitez Željeznog srca.

Slika 19, Princeza u potrazi za srećom

(https://www.gkc-petrinja.hr/biblosam/preglednaslov.php?idknjige=54464)

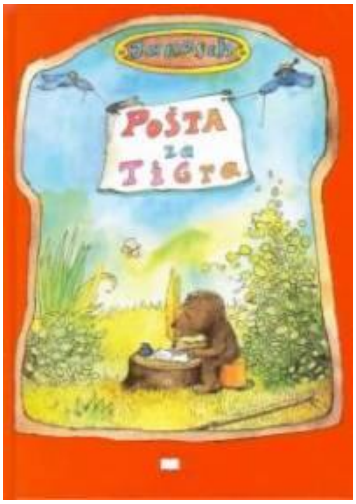
Slika 20, U šumi

(http://3mame.com/citaonica/u-sumi/)

Slika 21, Sova na godišnjem odmoru

(http://majezmaje.blogspot.com/2016/01/citamo-ikeine-knjige-za-djecu.html)

Slika 22, Pošta za tigra

(http://www.kupiknjigu.com/p/posta-za-tigra/456/)

Slika 23, Vitez željeznog srca

(http://www.gkc-petrinja.hr/biblosam/preglednaslov.php?idknjige=29946)

2) Zašto su nabrojane slikovnice najpopularnije u određenoj dobnoj skupini djece?

U dobnoj skupini jasličke djece te slikovnice su popularne jer su estetski privlačne, živih boja i uzoraka, likovi su jednostavno ilustrirani, bez nepotrebnih detalja koja bi odvlačila dječju pozornost sa bitnih stvari.

U mlađoj-mlađoj dobnoj skupini djece razlozi popularnosti slikovnica su zbog razumljivog i jednostavnog teksta s obzirom na dječju dob. Djeca u toj dobi su pokazala povećano zanimanje za tekst koji je u rimi, jer im zvuči zanimljivije od klasično napisanog teksta slikovnice, te zbog kvalitetnih i jednostavnih ilustracija koje, zbog diskretnog dizajna, ne dominiraju stranicama slikovnica.

Kod mlađe dobne skupine djece slikovnice su popularne jer su zabavne i smiješne, često se mogu poistovjetiti s likovima i radnjom u slikovnicama, te zbog toga ponekad mogu i kroz igru oponašati likove iz takvih slikovnica. Djeca iz te dobne skupine nisu više zadovoljna samo lijepim dizajnom ilustracija već traže i pouku priče. Počinju razmišljati o problematici slikovnica te nakon što ih prouče shvaćaju njenu problematiku i poučnost što ih još više privlači prema sličnim sadržajima. Često su posebno zainteresirana za dijelove priče koji se kroz slikovnicu ponavljaju nekoliko puta.

Djeca se lako poistovjećuju s likovima iz animiranih filmova i slikovnica i sviđa im se radnja i pouka te priče, te uživljavanje odgajatelja u uloge – promjena tona, boje

glasa, da se što realnije užive i shvate radnju, te izvuku pouku iz istih. Razlog zašto djeca čitaju slikovnice je taj jer su im jako zanimljive. Dodatna dobra stvar je što u sobi dnevnog boravka imaju centar za čitanje, u kojemu se nalaze kauč, sjedalice te polica sa mnoštvo različitih slikovnica koje su lako dostupne djeci. Djeca na taj način mogu i samostalno uzeti slikovnicu koja im se sviđa.

Kod starije dobne skupine djece razlog popularnosti navedenih slikovnica je mogućnost djece te dobi da se pronađu u takvim likovima, te se na neki način pokušavaju identificirati sa njima oponašajući ih.

3) Koji su kriteriji za biranje slikovnica po dobnim skupinama?

U jasličkoj dobnoj skupini najvažniji kriteriji kod biranja slikovnica su: bliske životinje i likovi koji se spominju kroz jednostavnu priču, prepoznatljivost predmeta s kojima su se uspjeli susresti, te priče, odnosno radnje, koja su bliske djetetu. Također, dosta bitna stvar je i tvrdoća korica koje olakšavaju djeci okretanje stranica.

U mlađoj-mlađoj dobnoj skupini bitni su kriteriji jednostavnosti teksta i ilustracija, jer bi inače djeca bila izgubljena u mnoštvu detalja i radnje, te bi slikovnica izgubila svoju bit. Također, dodatan kriterij je kratkoća slikovnice, jer djeca te dobi nisu sposobna dugo održavati koncentraciju.

U mlađoj dobnoj skupini kriteriji se ne razlikuju previše od mlađih skupina. U toj grupi koja je tzv. engleska grupa se čitaju i slikovnice na engleskom jeziku. Stoga su odgajateljice tražile nekog autora na engleskom jeziku koji bi bi ekvivalentan Ivani Brlić Mažuranić. Također, draže su im klasične slikovnice od modernih, najviše zbog izgleda ilustracija i njihove „primamljivosti“. Nadalje, biraju slikovnice koje su poučne, smiješne, jednostavne i kratke.

Kod djece srednje dobne skupine kriteriji biranja slikovnica su takva da djeca najčešće sama donose slikovnice Disney-evih klasika i uživaju da ih čitaju u nastavcima kroz tjedan, prije odlaska na spavanje, zanimljive su im radnje i poistovjećuju se s likovima iz animiranih filmova istih slikovnica. Ostale slikovnice si međusobno posuđuju iz ostalih skupina ovisno o njihovim interesima.

U starijoj dobnoj skupini kriteriji se nadovezuju na prethodno pitanje, tj. na pitanje zašto su te slikovnice popularne. Zato jer ih mogu naknadno iskorištavati u svakodnevnom životu, zbog kvalitetnog jezika i moralne pouke, gdje se opet vraćamo na Ivanu Brlić Mažuranić.

4) Koliko često ih djeca čitaju i koliko često ih odgajateljice čitaju djeci?

U jasličkoj dobnoj skupini djeca skoro svaki dan listaju slikovnice, a odgajateljice im ih čitaju otprilike tri puta tjedno.

U mlađoj-mlađoj dobnoj skupini djeca također često čitaju slikovnice, proučavaju ih sama ili raspravljaju sa prijateljem o nečemu što se nalazi u toj slikovnici, bilo neka slika koja im je zanimljiva ili se sjete dijela priče kada su im odgajateljice čitale. Odgajateljice im ih čitaju otprilike svaki drugi dan.

U mlađoj dobnoj skupini neka djeca svaki dan čitaju slikovnice, a neka svakih par dana, no uglavnom sva djeca barem nekoliko puta tjedno pročitaju neku slikovnicu. Djeca sve češće čitaju slikovnice otkad su uredili kutić za čitanje, jer se sada mogu sjesti na kauč i polagano proučavati slikovnicu. Odgajateljice im čitaju svaki dan prije spavanja, stoga im slikovnice u tom dijelu služe kao uspavanke.

U srednjoj dobnoj skupini djeca nekoliko puta tjedno čitaju slikovnicu, dok njima odgajateljice čitaju otprilike dva puta tjedno.

U starijoj dobnoj skupini većina djece svakodnevno pročita slikovnicu, jer mogu držati dulje koncentraciju, te ih počinju zanimati i različite vrste slikovnica, poput matematičkih i fantazijskih. Odgajateljice im čitaju minimalno jedan puta tjedno.

5) Nastavljaju li sa nekom aktivnošću vezanom uz slikovnicu nakon čitanja slikovnice?

Jaslička dobna skupina nastavlja najčešće sa pokretnim igrama, brojalicama ili oponašanjem životinja.

Mlađa-mlađa dobna skupina često nastavlja sa nekom aktivnošću slikovnicama Dick-a Brune. Npr. nakon čitanja njegove slikovnice „Jabuka u jesen“ su napravili tržnicu

gdje su prodavali jabuke. Također, nakon čitanja još jedne njegove slikovnice, „Cirkus“, djeca su sama osmislila predstavu na temu cirkusa, te su je i izvela.

U mlađoj dobnoj skupini nakon čitanja slikovnice najčešće se nastavlja nekom vrstom likovne aktivnosti ili dramatizacijom. Također, često ti razgovori prerastu u simboličke igre.

U srednjoj dobnoj skupini djeca često nastavljaju sama prepričavati kroz razgovor sa ostalom djecom, u likovnom centru najčešće slikaju ili modeliraju, te nerijetko organiziraju predstave. Često znaju i napraviti različite nastambe za životinje ili likove iz slikovnica od drvenih i lego kocaka.

U starijoj dobnoj skupini najčešće nakon čitanja slikovnice nastavljaju sa njenom dramatizacijom, najčešće kroz glumu, gdje si međusobno podijele uloge. Vole nastavljati sa takvim aktivnostima nakon čitanja jer imaju puno kostima koji su vezani baš uz te slikovnice.

6) Kakve su povratne informacije od djece?

Djeca u jasličkoj dobnoj skupini jako vole slikovnice, jer u njima vide puno životinja i raznih predmeta koje oni možda ne mogu vidjeti u svakodnevici.

Djeca mlađe-mlađe dobne skupine, po nekoliko dana nakon čitanja slikovnice, vraćaju joj se, listaju je i prepričavaju. Toliko su im zanimljive slikovnice da ih sami nakon čitanja s odgajateljicom proučavaju i ponovno listaju.

U mlađoj dobnoj skupini djeca uvijek komentiraju neki dio slikovnice, počinju shvaćati neke njene dijelove, često traže odgajateljice da im odmah nakon čitanja ponovno pročita.

Djeca srednje dobne skupine nakon čitanja uvijek imaju pozitivne povratne informacije i osjećaj oduševljenja.

U starijoj dobnoj skupini povratna informacija je jako pozitivna ako se priča ispriča kvalitetno, te samim time ta priča živi u njima godinama.

7) Zaključak na temelju istraživanja

Kod prvih kontakta djece sa slikovnicama najviše se biraju slikovnice koje pretežno sadrže primarne boje, jer su one privlačne najmlađoj djeci. Također, za jasličku i mlađu djecu biraju se slikovnice koje ne sadrže puno teksta već samo neke osnovne pojmove koji su prikazani na ilustracijama u slikovnicama. No, kako djeca polako obogaćuju vokabular te se javlja svjesna želja za učenjem, traže slikovnice koje imaju nekakvu pouku. Nadalje, sve do djece predškolske dobi biraju se slikovnice u kojima se djeca mogu poistovjetiti sa situacijama, odnosno koje mogu povezati sa svojim životom. Tek se u predškolskoj dobi počinju pojavljivati slikovnice u kojima postoje razni izmišljeni svijetovi sa kompliciranijim radnjama i većom količinom teksta. Zajednički kriterij za biranje slikovnica jednak je za sve dobne skupine djece, a to je da slikovnice trebaju biti kvalitetno napravljene, sa kvalitetnim i smislenim ilustracijama koje dodatno produbljuju tekst. Još jedan kriterij po kojemu se često biraju slikovnice je i komičnost slikovnica kao i izgled, odnosno preferiranje tradicionalnog izgleda ilustracija od modernih, uglavnom napravljenih u raznim programima na računalima.

Od najranije dobi djecu treba upoznavati sa slikovnicom, jer time razvijaju ljubav prema knjizi, te se uče vrijednostima knjiga.

Prema istraživanju se može zaključiti da djeca gotovo svakodnevno proučavaju, listaju i čitaju slikovnice, što nam govori da djeci trebamo omogućiti što više materijala i prilika za tom lijepom, edukativno i zabavnom aktivnošću.

14.ZAKLJUČAK

Ilustracija je sveprisutan medij za izražavanje. Prikazani su i različiti pristupi izrada ilustracija, kao i povijest ilustratora još od vremena Egipćana gdje su se ilustrirale riječi, misli ili cijele rečenice. Za ovaj rad je pomnije analizirana struktura slikovnica te njeni oblici kao i njihova različita primjena. Spominju se i taktilne slikovnice koje se u današnje doba pojavljuju sve više te se usoješno koriste u radu sa slabovidnom ili slijepom djecom.

Na tržištu se pojavljuje velik broj slikovnica, no samo mali dio te literature je uistinu i kvalitetan. Sposobnost raspoznavanja kvalitete se počinje stjecati od najranije dobi, a za to su zaslužne osobe koje se nalaze u neposrednoj okolini djeteta poput njegovih roditelja i odgajatelja.

Pri odabiru slikovnica odgajatelj treba poznavati cijeli niz činjenica, ne samo o istoimenoj slikovnici već i o svojoj publici odnosno djeci u njegovoj grupi, ovisno o njihovim interesima, mogućnostima, sposobnostima te izražavanjem želja. Treba se prilagoditi uzrastu djece slikom, fontom i sadržajem.

Dijete nije obični čitatelj sa izgrađenim znanjem, stavom, vještinama i iskustvom nego je slikovnica njegov prozor u svijet s kojim dijete usvaja nova znanja, krećući od početnog informiranja samo sa pojmovima i ilustracijama vezanim uz te pojmove, preko usvajanja znanja o ostalim živim bićima koja nas okružuju, ili pak o osnovama lijepog ponašanja, pa sve do učenja govora, pisma i razvijanja estetsko – umjetničkog razvijanja ukusa.

LITERATURA

Balić Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj,* Vol.17, No.66, 10-12

Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica, *Hrčak,* Vol.64, No.3, 377-398

Furlan, I. 1963. Govorni razvoj djeteta. Beograd: Savremena škola

Javor, R. ur. (2000). Kakva je knjiga slikovnica, Zbornik radova. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Majhut, B. i D. Zalar. 2008. „Slikovnica". U Hrvatska književna enciklopedija (u tisku) https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733 (20.05.2018.)

Martinović I., Stričević I., Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu, *Hrčak*, Vol. 4, No.1, 39-63

Matulka, D. I. (2008). A picture book primer: Understanding and using picture books. Boston, MA: Greenwood Publishing Group.

Narančić Kovač, S. (2015). Jedna priča-dva pripovjedača, Zagreb: ArTresor naklada

Pitajte knjižnjičara, http://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/pretrazivanje/pitanje.php?pitanje=102&target=%2Fpitajte-knjiznicare%2Fpretrazivanje%2Findex.php%3Fsearch_word%3D%26polje%3Dall%26offset%3D48618%26submit%3D, (29.03.2018.)

Stričević, I. 2006. Projekt Čitajmo im od najranije dobi, www.hkdrustvo.hr/datoteke/130 (20.05.2018.)

Šupe, T. (2011). Značaj taktilne slikovnice u radu s djetetom oštećena vida, *Hrčak*, Vol.17, No.66, 26-27

Teklić, M., (2008.), Grafičko oblikovanje dječje slikovnice, Završni rad, Grafički fakultet, Zagreb

Zalar, D., Boštijančić, M., Scholsser, V. (2002). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 1*, Zagreb: Golden Marketing

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 2*, Zagreb: Golden Marketing-Tehnička knjiga

IZJAVA

kojom ja, Nikola Radanović, student Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, smjer Rani predškolski odgoj i obrazovanje, kao autor završnog rada s naslovom: Slikovnica – učestalost po dobnim skupinama:

Izjavljujem da sam završni rad izradio samostalno pod mentorstvom Izv. Prof. Dr. Art. Antonije Balić Šimrak. U radu sam primijenio metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo u radu citirao sam i povezao s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad je pisan u duhu hrvatskog jezika.

Student:

Nikola Radanović, 3.godina RPOO-a